

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ “ЮРИДИЧНА
АКАДЕМІЯ УКРАЇНИ імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО”

ПРОГРАМА
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
“ПОРІВНЯЛЬНЕ
КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО”

Харків
2013

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ “ЮРИДИЧНА
АКАДЕМІЯ УКРАЇНИ імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО”

ПРОГРАМА
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
“ПОРІВНЯЛЬНЕ
КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО”

(галузь знань 0302 “Міжнародні відносини”,
освітньо-кваліфікаційний рівень “Бакалавр”,
напрямок підготовки 6.030202 “Міжнародне право”)

**для студентів II курсу денної
та заочної форм навчання**

*Затверджено вченою радою університету
(протокол № 2 від 28.10.2013 р.)*

**Харків
2013**

Програма навчальної дисципліни “Порівняльне конституційне право” (галузь знань 0302 “Міжнародні відносини”, освітньо-кваліфікаційний рівень “Бакалавр”, напрям підготовки 6.030202 “Міжнародне право”) для студентів II курсу денної та заочної форм навчання / уклад.: Ю. Г. Барабаш, О. Г. Кушніренко, Т. М. Слінько. – Х.: Нац. ун-т “Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого”, 2013. – 9 с.

У к л а д а ч і: Ю. Г. Барабаш,
О. Г. Кушніренко,
Т. М. Слінько

*Рекомендовано до видання редакційно-видавничою радою
університету (протокол № 9 від 15.10.2013 р.)*

ВСТУП

Навчальна дисципліна “Порівняльне конституційне право” вивчає організацію й діяльність національних державно-правових систем, які розглядаються як у теоретичному, так і практичному аспектах.

Конституційне право відноситься до галузей права, які найбільш швидко розвиваються. Тому завдання навчальної дисципліни порівняльного конституційного права полягає в розвитку і закріпленню у студентів навичок засвоєння та розуміння як позитивних, так і негативних моментів значного й різноманітного досвіду реалізації принципів конституціоналізму, який був накопичений найбільш розвинутими сучасними державами. Студенти також ознайомляться з оновленими правовими інститутами й принципами конституційного права зарубіжних країн у порівнянні з аналогічними в Україні.

У результаті засвоєння програми дисципліни студент повинен:

– **знати** основні чинні у сучасному світі конституційно-правові акти, які регулюють конституційно-правові відносини в різних країнах; сучасні моделі конституціоналізму; специфіку джерел конституційного права в країнах, які належать до різних правових систем; сучасні моделі конституції та конституційні форми безпосередньої демократії; конституційне регулювання діяльності парламенту, глави держави, уряду, судової влади та конституційної юстиції, а також місцевого управління та самоврядування;

– **вміти** використовувати отримані знання стосовно конституційного захисту прав і свобод людини та громадянина; розбиратися в факторах, завдяки яким конституційна теорія перетворюється в практичний конституціоналізм; аналізувати зміст відповідних нормативно-правових актів та практику їх застосування; використовувати набуті знання на практиці;

– **розуміти** співвідношення загального та особливого в організації й функціонуванні публічно-правових інститутів різних країн.

З М І С Т

Розділ I. КОНСТИТУЦІЙНИЙ ЛАД В УКРАЇНІ ТА ЗАРУБІЖНИХ КРАЇНАХ

Загальна характеристика конституційного права

Поняття і предмет порівняльного конституційного права. Суб'єкти конституційного права. Джерела конституційного права. Відповідальність у конституційному праві.

Сучасні моделі конституцій

Поняття та сутність конституції як основного закону суспільства й держави. Поняття та форми реалізації установчої влади народу. Форма і структура конституцій. Функції та юридичні властивості конституцій. Класифікація конституцій. Порядок прийняття та внесення змін (поправок) до конституцій.

Засади конституційного ладу

Конституційний лад і його засади. Соціальна, правова, демократична держава. Принцип обмеження влади конституцією та законами. Принцип верховенства права як складова конституційного ладу.

Конституційно-правові засади політичної системи. Статус політичних партій та масових громадських рухів.

Держава і релігія.

Порівняльний аналіз конституційного регулювання статусу особи в сучасному світі.

Конституційні засади економічної системи.

Державний суверенітет і поділ влади. Державні символи та державна (офіційна) мова. Форма державного правління.

Форма державного устрою. Поняття державної території. Види федерацій у різних країнах. Унітарна держава. Систе-

ма адміністративно-територіального устрою. Автономія: поняття, форми, види.

Державний (політичний) режим: поняття та різновиди.

Конституційні форми безпосередньої демократії

Демократія та її форми. Принцип народного суверенітету. Співвідношення представницької та безпосередньої демократії. Референдум (плебісцит). Народна ініціатива. Види референдумів. Предмет референдумів у різних країнах. Вибори. Організація і проведення виборів. Принципи виборчого права. Мажоритарна, пропорційна та змішана виборчі системи. Виборчі цензи.

Конституційний статус людини та громадянина

Засади конституційного статусу людини та громадянина. Інститут громадянства (підданства): поняття, підстави набуття та втрати громадянства. Єдине громадянство. Конституційні права, свободи та обов'язки: поняття, юридична природа, гарантії. Класифікація конституційних прав. Види і характеристика особистих, політичних та інших прав людини й громадянина. Природні права. Позитивні права. Правові підстави обмеження в реалізації конституційних прав і свобод. Державно-правові та міжнародно-правові механізми захисту прав громадян.

Розділ II. КОНСТИТУЦІЙНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ В УКРАЇНІ ТА ЗАРУБІЖНИХ КРАЇНАХ

Конституційний статус парламенту

Конституційні моделі законодавчої влади. Загальна характеристика представницьких органів. Формування, структура та склад парламенту, основні форми діяльності. Парламентські фракції, комітети та комісії. Парламентські дебати. Законодавчий процес. Конституційний статус депутатів. Депутатський мандат. Імунітет та індемнітет. Конституційні засади інституту народного захисника (омбудсмена).

Конституційний статус глави держави

Державна влада як інститут конституційного права. Інститут глави держави та його різновиди. Порядок і умови заміщення поста (посади) глави держави в монархіях та республіках. Функції, компетенція та відповідальність глави держави. Взаємовідносини глави держави з парламентом, урядом та іншими державними органами. Акти глави держави. Імпічмент.

Конституційний статус уряду

Система органів виконавчої влади. Формування уряду. Компетенція та акти. Глава уряду, члени уряду та їх статус. Політична відповідальність уряду. Організація виконавчої влади в умовах різних форм державного правління. Допоміжні органи уряду в різних країнах.

Конституційні моделі судової влади та конституційного правосуддя

Загальне вчення про судову владу. Адміністративна юстиція. Взаємовідносини судової влади і органів прокуратури в різних країнах. Суд присяжних. Основні принципи організації та діяльності судової влади. Статус суддів.

Моделі конституційної юстиції. Організація і формування органів конституційного контролю. Функції, повноваження, акти, правові позиції органів конституційної юрисдикції.

Конституційні моделі місцевого управління та місцевого самоврядування

Поняття та засади місцевого управління. Система, структура та форми діяльності місцевих органів. Форми, види, теорії місцевого самоврядування. Порівняльний аналіз діяльності органів самоврядування в різних державах світу. Гарантії місцевого самоврядування. Статус депутатів та посадових осіб місцевого самоврядування.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Шаповал В. Н. Сравнительное конституционное право / В. Н. Шаповал. – К.: Княгиня Ольга, 2007. – 413 с.

Конституційне право України: підруч. / за ред. В. П. Колісника та Ю. Г. Барабаша. – Х.: Право, 2008. – 416 с.

Конституційне право зарубіжних країн: навч. посіб. / за ред. В. О. Ріяки. – 2-ге вид., доповн. і переробл. – К.: Юрінком, 2007. – 544 с.

Навчальне видання

ПРОГРАМА
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
“ПОРІВНЯЛЬНЕ
КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО”

(галузь знань 0302 “Міжнародні відносини”,
освітньо-кваліфікаційний рівень “Бакалавр”,
напрям підготовки 6.030202 “Міжнародне право”)

для студентів II курсу денної
та заочної форм навчання

У к л а д а ч і : БАРАБАШ Юрій Григорович,
КУШНІРЕНКО Олександр Георгійович,
СЛІНЬКО Тетяна Миколаївна

Відповідальний за випуск *Ю. Г. Барабаш*

Редактор *Л. М. Рибалко*
Комп’ютерна верстка *Л. П. Лавриненко*

План 2013

Підп. до друку 24.10.2013. Формат 60x84 ¹/₁₆. Папір офсетний.
Друк: ризограф. Ум. друк. арк. 0,56. Облік.-вид. арк. 0,16. Вид. № 387.
Тираж прим. Зам. № 4652. Ціна договірна.

Редакційно-видавничий відділ
Національного університету “Юридична академія України імені Ярослава Мудрого”,
вул. Пушкінська, 77, м. Харків, 61024, Україна.

Друкарня
Національного університету “Юридична академія України імені Ярослава Мудрого”,
вул. Пушкінська, 77, м. Харків, 61024, Україна.